

STANJE UZGOJA HRVATSKOG POSAVCA U 2000. GODINI

D. Vincek, Z. Nushol, Jasna Govorčin

Sažetak

Stanje u uzgoju hrvatskog posavca, naše autohtone pasmine, možemo reći da stagnira, s manjim ili većim oscilacijama, i iznosi, uključujući kobile i pastuhe 1132 grla. Većina grla (83,127 %) nalazi se u Sisačko-moslavačkoj županiji, području s najvećom zastupljenosti te pasmine. Plodnost hrvatskog posavca kreće se oko 79 %, dok se svake godine povećavaju rezultati ispita radne sposobnosti pastuha, kao nosioca uzgoja. U vezi s pašnjačkim površinama, treba napomenuti biološku i ekološku vrijednost hrvatskog posavca, kao jednog od nezaobilaznih faktora u održavanju prirodne ravnoteže Lonjskog, Mokrog i Odranskog polja. Bilo iz ekonomskih, socijalnih ili gospodarskih razloga uzgoj hrvatskog posavca proširen je i na druga područja Hrvatske a manji broj grla izvezen je u druge zemlje.

Ključne riječi: hrvatski posavac, uzgoj, selekcija, ispit radne sposobnosti, ždrebnost

Uvod

Hrvatski posavac je odgovor uzgajivača na ekstremne životne uvjete u poriječju; izdržljivost, otpornost na bolesti, najmanji zahtjevi za kakvoćom hrane, socijalna prilagodljivost i dobra ćud su svojstva koja tradicionalni uzgoj traži od tih konja. Na teškim močvarnim tlima samo lagan i pokretljiv konj može opstati.

Hrvatski posavac je u neku ruku univerzalan konj, jer njegova je namjena višestruka; možemo ga upotrijebiti u šumi, na oranicama, pod kolima, kao održavatelja ekološke i biološke ravnoteže i naravno u hipoterapiji.

Tradicionalan način držanja odražava se u sljedećem; hrvatski posavac se od početka prosinca do kraja veljače drži u staji, dok ostali dio godine provede

Dragutin Vincek, dipl. ing., Zvonimir Nushol, dipl. ing., Hrvatski stočarsko selekcijski centar, Jasna Govorčin, dipl. ing.

na pašnjacima Mokrog, Odranskog i Lonjskog polja. U staji prehrana se sastoji od livadnog sjena, kukuruzovine i zobene slame. S lošom kvalitetom (ponekad oskudne) paše na pašnjacima, hrvatski posavac može vrlo lako nadoknaditi zimski gubitak tjelesne težine. Važno je napomenuti da konji za ispašu koriste travu već drugi dan nakon povlačenja voda s pašnjaka.

Materijal i metode

Svake godine djelatnici Hrvatskog stočarsko selekcijskog centra (HSSC), vrše pregled i reviziju matičnog stada hrvatskog posavca. Preko Udruga uzgajivača hrvatskog posavca odrede se termini pregleda, tako da se detaljno pregleda svaki pašnjak i utvrdi činjenično stanje. Na sljedećoj tablici dat je pregled, posebno pastuha i posebno kobila s obzirom na županije.

Tablica 1. - OBUHVAT POSAVSKOG KONJA PO ŽUPANIJAMA U 2000. GODINI

Table 1. - THE NUMBER OF CROATIAN POSAVINA HORSES UNDER SELECTION IN THE YEAR 2000

Županija - County	Broj kobila pod obuhvatom	Broj pastuha pod obuhvatom	Ukupno Total	%
	Registered mares	Registered stallions		
Sisačko moslavačka	884	57	941	83,127
Zagrebačka	123	12	135	11,926
Krapinsko zagorska	14	9	23	2,032
Karlovačka	5	1	6	0,530
Brodsko posavska	7	3	10	0,883
Bjelovarsko bilogorska	11	1	12	1,060
Varaždinska	4	1	5	0,442
Ukupno / Total	1048	84	1132	100

Prema godišnjem programu radova u konjogojstvu u mjesecu lipnju obavljen je godišnji pregled kobila matičnog stada uz opis i žigovanje (tablica 2.), kao i pregled s opisom i žigovanjem ždrebadi. Ždrebac se predvodi s majkom, te se može pregledati i ocijeniti i kobila, ukoliko je to potrebno. Pregled se odvijao od 01. 06. do 16. 06. 2000.

Tablica: 2. GODIŠNJI PREGLED I ŽIGOVANJE KOBILA MATIČNOG STADA POSAVSKOG KONJA

Table 2. ANNUAL REVIEW AND MARKING OF MARES OF CROATIAN POSAVINA HORSE

Mjesto / pašnjak	Kobile / Mares								
Location / pasture	Vlasnici / Breeders			Pregled / Reviewed			Žigovano / Marked		
Godina / Year	1998	1999	2000	1998	1999	2000	1998	1999	2000
Mužilovčica (pašnjak Kijun), D.Jelenska	28	22	34	79	65	74	30	10	5
Piljenice, S. Subocka, H. Dubica, Staza, Greda	9	13	11	18	31	18	13	5	5
Gušće (pašnjak Vugrinova ili Široka mlaka)	19	24	26	60	66	58	24	0	6
Bobovac (pašnjak Glavanac)	22	24	26	42	65	66	24	3	10
Martinska Ves D. (kod drugog zdenca)	17	10	8	45	34	23	11	2	2
Sisačka Greda (pašnjak Gretska)	21	27	20	105	100	80	29	5	4
Sela (pašnjak Selsko)	17	13	17	58	52	58	20	12	6
Bok, Žirčica, Ljubljanka (Bočki pašnjak)	22	21	21	127	115	118	14	1	9
Trebarjevo Desno, Željezno Desno (pašnjak Belska greda)	48	51	42	181	182	133	51	6	15
Martinska Ves L., Mahovo (pašnjak Krlave)	49	38	39	168	117	146	46	1	20
Hrastelnica (pašnjak Zelenka) Palanjek (pašnjak Ostrovska)	16	26	17	78	105	75	31	9	6
Kloštar Ivanić (pašnjak Deli) Posavski Bregi (pašnjak Zmanje)	26	26	29	94	82	92	26	7	25
Popovača (polje Gračansko, Repušnica i ostalo), Osekovo (polje)	12	14	21	30	27	46	25	19	6
Ostalo (nevezano za pašnjačke površine)a / Others			15			61			5
Ukupno / Total	306	309	322	1085	1041	1048	344	80	124

Reprodukcijske karakteristike razvidne su iz tablice 3. Kobile se nakon oždrebljenja nalaze u stadima na pašnjacima, deveti dan po porodu kobila se dovodi do pastuha ili obrnuto vlasnik pastuha dovodi ga u polje, te se u polju vrši pripust iz ruke, sve do konačnog odbića kobile.

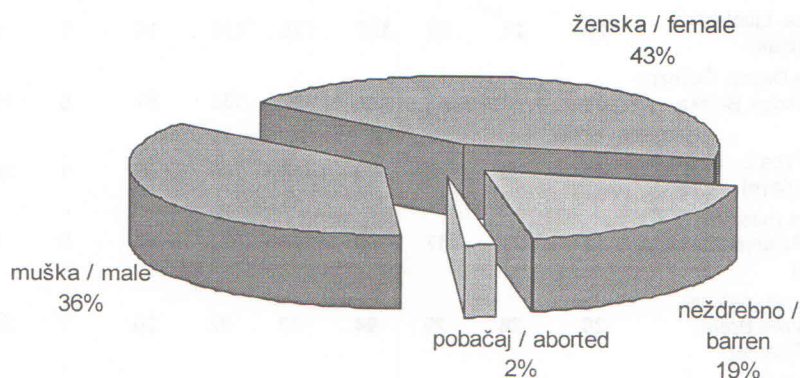
Tablica: 3. - ŽDREBNOSTI KOBILA PO UZGOJNIM PODRUČJIMA U 2000. GODINI

Table 3. - FERTILITY OF MARES ACCORDING TO BREEDING AREAS IN THE YEAR 2000

Područje uzgoja Breeding area (županija)	Kobile / Mares		Ždrebad / Foals			
	Ukupno Total	Neždrebnost Barren	Uginuća Deaths	Pobačaj Aborted	Muška Male	Ženska Female
Sis.moslavačka	884	176	9	15	312	372
Zagrebačka	123	14	2	3	48	56
Krap.zagorska	14	-	2	-	7	5
Karlovačka	5	-	1	1	2	1
Brod.posavska	7	1	-	1	2	3
Bjel.bilogorska	11	4	-	-	5	2
Varaždinska	4	2	-	-	1	1
Ukupno / Total	1048	197	14	20	377	440

Graf: 1. - PRIKAZ ŽDREBNOSTI KOBILA MATIČNOG STADA POSAVSKOG KONJA U 2000. GODINI

Graph: 1. FERTILITY OF CROATIAN POSAVINA MARES IN THE YEAR 2000

Diskusija

Gledajući tablicu 2. možemo zaključiti da je unazad tri godine broj kobila matičnog stada hrvatskog posavca konstantan. To znači da su vlasnici isprofilirali svoja stada, tj. sami odredili matične kobile kao nosioce budućeg uzgoja, što može biti i potvrda za vrlo mali broj označenih jedinki koje će u dogledno vrijeme zamijeniti postojeće (svega 124 grla je označeno, žigovano - tablica 2.).

Analizirajući ždrebnost kobila matičnog stada hrvatskog posavca možemo konstatirati sljedeće; u 1998.godini bilo je 37 % neždrebnih kobila, sa 5 % pobačaja. U 1999.godini postotak neždrebnosti smanjio se na 27 %, dok je postotak pobačaja ostao na istoj brojci. U 2000. godini neždrebnost je iznosila svega 19 %, sa puno manjim postotkom pobačaja. Gledajući generalno spol ždrebadi, možemo zaključiti da se svake godine oždrebi više ženske ždrebadi.

Ispit radne sposobnosti konja / Test of horse's working ability

Ispit radne pasmine konja provodi se kombiniranom metodom koja se sastoji od vuče klade i saonica, te vožnje jednoprega. Ispit radne sposobnosti za hrvatskog posavca, naše autohtone pasmine, provodi se sukladno ispitima radnih pasmina konja u Republici Hrvatskoj. Prije pristupa ispitima radne sposobnosti grla moraju biti pregledana i ocijenjena s obzirom na porijeklo i vanjstinu. Podrazumijeva se da konj ne može položiti ispit radne sposobnosti bez izvjesnog prethodnog treninga. Trening je neophodan zbog postizanja dobrovoljnog hoda, za pravilan razvoj mišića, tetiva, zglobova. Sustavan rad također djeluje povoljno na karakter pastuha, te ga osim toga održava u radnoj a ne tovnjoj kondiciji. Osim toga pravilna i razumna uporaba pastuha povoljno djeluje na rasplodnu kondiciju. Bez sustavnog treninga ne mogu se obaviti zahtjevnije radnje koje određuje ispit radne sposobnosti.

Tablica 4. - PREGLED PASTUHA POSAVSKOG KONJA U 2000. GODINI S POLOŽENIM ISPITOM RADNE SPOSOBNOSTI (IRS)

Table 4. REVIEW OF CROATIAN POSAVINA STALLIONS IN THE YEAR 2000 WITH WORKING ABILITY TEST (WAT)

R.br. / No.	Matični broj grla / Life number	Ime grla / Name	Dob / Age	IRS - WAT
1	22 01727 89	Vranac	11	8.93
2	22 00495 90	Jadran	10	10.28
3	22 01907 90	Rubis	10	9.64
4	22 01212 90	Ričko	10	9.67
5	22 03038 91	Ričko	9	7.72
6	22 01219 92	Javor	8	9.52
7	22 02765 93	Cezar	7	7.56
8	22 00038 93	Boroš	7	9.67
9	22 03290 94	Sokol	6	9.61
10	22 00016 94	Dilber	6	10.19
11	22 03068 94	Leo	6	9.35
12	22 03778 95	Vezir-Doro	5	8.57
13	22 00235 95	Ričko	5	10.02

R.br. / No.	Matični broj grla / Life number	Ime grla / Name	Dob / Age	IRS - WAT
14	22 03114 95	Riđan	5	10.69
15	22 03286 95	Mirgeš	5	9.11
16	22 00576 96	Kriz	4	10.78
17	22 00285 96	Sokol	4	9.72
18	22 00320 96	Tigar	4	9.28
19	22 00288 96	Garó-Javor	4	9.97
20	22 00785 97	Zoran	3	9.89
21	22 00559 97	Roman	3	9.11
22	22 00634 97	Rubin	3	8.83
23	22 00587 97	Riđan	3	8.32
24	22 00632 97	Zaid	3	9.53
25	22 00633 97	Plamen	3	9.44
26	22 00628 97	Cvjetko	3	8.73
27	22 00579 97	Cvjetko	3	9.77
28	22 00629 97	Riđan	3	8.31
29	22 00577 97	Jadran II	3	9.47
30	22 00425 97	Jablan	3	9.77
31	22 00631 97	Rubis	3	9.92
32	22 00426 97	Jordan	3	10.11
33	22 00427 97	Javor	3	9.63
34	22 00602 98	Boris	2.5	8.32
35	22 00630 98	Dorat	2.5	9.15
36	22 00627 98	Jadran	2.5	8.32
37	22 00635 98	Jadran	2.5	9.96
38	22 00360 98	Vibor	2.5	10.95
39	22 00510 98	Sokol	2.5	9.55
40	22 00614 98	Ričko	2.5	9.47

Gledajući prosječnu starost pastuha, ona bi iznosila nešto više od 4,5 godina, sa srednjom ocjenom ispita od 9.42 bodova. U ispitu radne sposobnosti pastuha hrvatskog posavca jednake starosti u 1999. godini srednja ocjena iznosila je 8,63 boda.

Zaključak

Danas, konj na poljoprivrednom obiteljskom gospodarstvu ima svoje mjesto i funkciju poradi biološke raznolikosti među domaćim životinjama. Bipolaritet u stočarstvu, orijentiranom na govedarstvo i svinjogojstvo, sada je narušen zahvaljujući ponovnom interesu uzgajivača za uzgoj konja.

Odnos ukupnog broja konja hrvatskog posavca prema broju uzgajatelja, možemo zaključiti da po jednom uzgajivaču imamo 3,5 konja, što je premalo za uvjete i mogućnosti uzgoja. Odgovor na ovo pitanje trebamo možda tražiti u starosnoj dobi uzgajivača koja se kreće između 55 i 60 godina.

Reprodukcija u konjogojstvu, kao i kod ostalih domaćih životinja, bitna je za ekonomičnost uzgoja. U većini slučajeva držaoci kobilica, poglavito hrvatskog posavca, očekuju ždrijebe svake godine. Uzgoj koji se također ovdje provodio unazad nekoliko stotina godina, podrazumijevao je rezultate ždrebljenja, jer ukoliko oni nisu bili zadovoljavajući, to je najviše osjetio seljak. Trend ždrebnosti je u porastu, što također moramo zahvaliti i politici premiranja putem novčanih poticaja. Prema rezultatima, ždrebnost u 2000. godini iznosila je 79 %.

Osnovni zadatak u konjogojstvu je povećanje radne sposobnosti kod svih pasmina konja i načina uporabe. To se postiže sustavnim ispitivanjem u prvom redu kvalitetnih rasplodnih pastuha, kao nosilaca uzgoja.

Učinak ispita radne sposobnosti je dvostruk; ispit potiče vlasnika pastuha da obrati veću pažnju na radno uporabnu vrijednost, čime se postiže jačanje njihove konstitucije. Istovremeno se provodi selekcija na zdrave, snažne i otporne životinje.

Konj za terapijsko jahanje mora ispunjavati posebne kriterije. Preduvjet mora biti miran karakter – pouzdanost i dobroćudnost, što svakako krase ovog konja. Visina grla hrvatskog posavca je idealna za takav način korištenja, jer fizioterapeut mora popravljati gibanje tijela pacijenta, da bi mu omogućio pravilni jahaći položaj.

Literatura

1. Baban, Mirjana, M. Ernoić, M. Kovač (1998): Program uzgoja konja u Republici Hrvatskoj sa stručnim uputama za provedbu, HSSC
2. Cothran, E. G., M. Kovač (1997): Genetic analysis of the Croatian trakehner and posavina horse breeds, *Živočišna výroba*, 42. 1997 (5) 0-0
3. Ernoić, M., M. Kovač, Mirjana Baban (1999): Seleksijski rad u konjogojstvu Hrvatske, *Stočarstvo* 53:1999 (5) 373-381
4. Hrvatski stočarsko seleksijski centar, Godišnje izvješće, travanj 1998.godine
5. Hrvatski stočarsko seleksijski centar, Godišnje izvješće, travanj 1999.godine
6. Hrvatski stočarsko seleksijski centar, Godišnje izvješće, ožujak 2000.godine
7. Kovač, M. (1994): Hrvatski posavac, Autoktoni konj Hrvatske, Poljoprivredni centar Hrvatske-Stočarski seleksijski centar
8. Lasley, F. J. (1971): Genetika poboljšanja stoke, Nakladni zavod znanje, Zagreb
9. Ogrizek, A., F. Hrasnica (1952): Specijalno stočarstvo, I.dio, Uzgoj konja, Poljoprivredni nakladni zavod, Zagreb

10. Rossnagel, I., I. Međugorac, F. Habe, M. Posavi, M. Förster (1998.): Genetic diversity and breed relationships of Central European heavy draught horse breeds, EAAP, Varšava, Poljska
11. Nushol, Z., D. Vincek, I. Mandić (2000) : Ispit radne sposobnosti konja,
12. Stočarstvo 54:2000 (5) 371-387
13. Steinhausz, M. (1939): Uzgoj konja, Školska knjiga i tiskarnica savske Banovine, Zagreb
14. Zakon o stočarstvu Republike Hrvatske (Narodne novine 70/97)

BREEDING SITUATION OF CROATIAN POSAVINA HORSES IN THE YEAR 2000

Summary

Breeding Croatian posavina horses, a Croatian autochthonous breed, is constant with insignificant oscillations.

Fertility of Croatian posavina horses is about 79%, and results of WAT (Work Ability Test) of each stallion, considered the carrier of the breeding are better every year.

The total number of horses, both mares and stallions, is 1132.. This breed mostly exist in the Sisačko-moslavačka county, where the greatest number of the breed is found. Croatian posavina horses have an important role in the pastures of this county, biologically and ecologically, by keeping balance in the natural environment of the Lonjsko, Mokro and Odransko polje valley. The breed is spread in other parts of Croatia and a significant number of Croatian posavina horses is exported to other countries.

Key words: Croatian posavina horses, breed, selection, test of horse's working ability, fertility

Primljeno: 17. 5. 2001.